

Gábor Pusztai

Van vluchteling tot staatssecretaris

Interview met Dzsingisz Gábor

Meneer Gábor, u woont al sinds 1956 in Nederland, hoe bent u hier terechtgekomen?

Ik ben in 1940 in Győr geboren, maar eigenlijk kom ik uit Sopron. Op 4 november 1956, toen de Russische troepen Hongarije waren binnengevallen, ik was toen 16 jaar, vluchtte ik uit Hongarije.

Kunt u iets vertellen over uw familieachtergrond?

Mijn vader, Dr. Géza Gábor was rector van een gymnasium in Sopron, maar na 1945 werd hij uit zijn ambt gezet. Hij behoorde tot de katholieke intellectuelen die heel strijdbaar waren, hij werd gearresteerd, geïnterneerd en later ook gevangengezet. Hij hoorde tot de oude elite dus toen de communisten de macht overnamen, werd hij samen met vele anderen meteen opgepakt. Toen hij werd vrijgelaten, kon hij slechts een baan krijgen als doodgraver op een kerkhof, later in een ijzerwarenfabriek als slijper. In het gymnasium mocht hij nooit meer werken. In 1956 nam hij actief deel aan de opstand. In Sopron werd hij voorzitter van de arbeidersraad en hij werd in januari 1957 opnieuw gearresteerd. Als politieke gevangene moest hij in een steengroeve werken en pas in 1963 werd hij weer vrijgelaten met de eerste amnestiegolf. Hij bleef bewust in Hongarije, hij wilde het land niet verlaten. Hij was een overtuigde anticommunist, een heel principieel iemand. Mijn vader had trouwens een Poolse moeder en schreef een Pools–Hongaars woordenboek. Mijn moeder kwam uit Wenen.

Zij was dus een Oostenrijkse, met Servische grootouders en voorouders uit Moravië.

Uw voornaam klinkt in de Hongaarse oren ietwat eigenaardig. Heeft het een bepaalde reden dat u deze voornaam kreeg?

Mijn vader was jurist en leraar geschiedenis, Grieks en Latijn. Hij was erg bezig met de Oosterse wortels van het Hongaarse volk en hij was aanhanger van de „Toeraanse beweging”. Vooral de Hongaars–Mongoolse verwantschap heeft hij intensief bestudeerd. Via deze studie had hij veel over Dzjengis Khan gelezen en zo kwam ik aan deze voornaam. Waarschijnlijk ben ik de enige in Hongarije met deze voornaam. In Turkije dragen er wel vele mensen de naam Dzjengis.

Uw vader heeft dus in 1956 de beslissing genomen in Hongarije te blijven, maar tegelijk heeft hij zijn gezin het land uitgestuurd. Deze beslissing moest voor de familieleden erg zwaar geweest zijn.

Ik had willen blijven en vechten, maar dat wilde mijn vader niet. Ik had een broer die op 16-jarige leeftijd door een Russische scherpschutter werd doodgeschoten. Hij wilde niet nog een zoon verliezen. Het was een overwogen, doordachte keuze van hem. Als mijn vader iets van mij vroeg, was het duidelijk dat ik het ook deed. Mijn zus en haar kinderen, mijn moeder en ook ik moesten weg. Het was een zondag, wij waren ’s ochtends juist in de kerk. Wij hoorden via de luidsprekers op straat dat Hongarije in oorlog was met Rusland. Toen we thuiskwamen, zei mijn vader dat wij onmiddellijk het land uit moesten. En nog op die dag, om half twee ’s middags waren wij in Oostenrijk. Wij hadden nog het idee, als de Russen verslagen zijn, dan komen we terug. In Oostenrijk kwamen wij, mijn moeder, mijn zus, haar twee kinderen, en ikzelf in Traiskirchen terecht, in een groot kamp. De man van mijn zus bleef in Komló, nam deel aan de revolutie, maar later moest hij ook vluchten omdat hij op de dodenlijst stond.

Waarom heeft u toen Nederland als emigratieland gekozen? De meeste vluchtelingen gingen naar de Verenigde Staten, Canada of Australië.

Mijn moeder was een Weense, dus ze sprak Duits als moedertaal. Ons werd aangeboden om naar Nederland, Duitsland, Oostenrijk, of naar Amerika te gaan. Toen zeiden mijn moeder en mijn zus tegen mij: “Jij bent de jongste, het gaat om jouw toekomst, waar wil jij naartoe?” En ik wilde alleen maar

naar Nederland. Waarom? Het is een vrij eenvoudig verhaal. Ik mocht in Hongarije na mijn lagere schoolopleiding niet naar de middelbare school omdat ik de zoon was van een zogenaamde reactionair. Ik was een outcast en werd dus in Sopron, waar dertig middelbare scholen waren, nergens toegelaten. En toen werd een truc bedacht. Ik zou naar Komló gaan, een mijnwerkersstad in Zuid-Hongarije, omdat mijn zwager daar directeur was van het mijnbedrijf. En er moest een nieuwe middelbare school, een gymnasium worden opgericht voor de kinderen van de mijnwerkers. En die moest natuurlijk leerlingen hebben. En toen heeft mijn zwager tegen de directeur van de nieuwe school gezegd, dat hij een aangenomen zoon had – dat was ik – die hier best wel leerling wilde worden. Zo werd ik aangenomen in Komló aan de startende middelbare school. Er moesten natuurlijk in de nieuwe school ook leraren komen, maar er was een gebrek aan leraren. Toen hebben ze een lerares gevonden, dat was een uitstekende leerkracht uit Boedapest, maar zij was geïnterneerd en eigenlijk net vrijgelaten uit de varkensschuren van een of andere boerderij op het platteland. Dat was 'Csillag néni'. Zij werd vrijgelaten om in de nieuwe school les te geven: aardrijkskunde en geschiedenis. Zij was als kind met de kinderactie in 1920–22 in Nederland geweest. Zij heeft er perfect Nederlands geleerd en elke les begon zij in Komló met een kwartiertje over Nederland en het Nederlands. Aardrijkskunde en geschiedenis waren belangrijke vakken toen, ik geloof dat we vier à zes lessen per week hadden in die vakken. Dat betekende dat wij als leerlingen vier à zes keer per week een verhaal over Nederland te horen kregen, over de mensen, hoe aardig de Nederlanders waren, dat je je fiets zomaar op straat mocht laten staan, zij vertelde over de religie, de schepen die boven je hoofd voeren op een kanaal en dat fascineerde mij allemaal. Zij heeft ons ook over de geschiedenis van Nederland verteld. Over Willem van Oranje, en ook over Maria van Hongarije. De contacten tussen beide landen kwamen sterk naar voren. Het was dus aan haar verhalen en invloed te danken dat voor mij in 1956 alleen maar één land mogelijk was om naartoe te gaan en dat was Nederland. Aan het begin, in het kamp in Traiskirchen, dachten wij er niet aan om ergens naartoe te gaan. Wij zaten op de Amerikanen te wachten die ons zouden komen bevrijden. Die hebben ons aardig opgestookt om in opstand te komen, en dan hebben zij ons laten vallen. Het was dus een tot mislukking veroordeeld verhaal. Dat zien wij nu ook in de wereld gebeuren, precies hetzelfde.

Dzsingisz Gábor in 1958 in Nederland

Maar na drie dagen werden wij al in het kamp door mensen benaderd, die uit Nederland kwamen en vroegen of wij niet naar Nederland wilden. De Nederlanders hadden criteria voor de op te vangen vluchtelingen opgesteld. Mensen met kleine kinderen en onvolledige gezinnen kregen de voorkeur. Wij voldeden aan deze humanitaire criteria. Maar Nederland gaf ook de voorkeur aan alleenstaande jonge mensen, vooral studenten en mijnwerkers. Nederland had toen bijvoorbeeld mijnwerkers in Limburg nodig, dus zij werden met voorkeur naar Nederland gehaald. En er waren ongeveer driehonderd Hongaarse studenten-vluchtelingen naar Nederland gehaald. Het toeval wilde dat de hoge commissaris der vluchtelingen van de Verenigde Naties Victor Beermann¹ was. Hij was een Nederlander die in Wenen zat. Hij was de hoogste baas en zorgde ervoor dat de vluchtelingen onder de verschillende landen werden verdeeld, dat zij naar die landen werden vervoerd, zorgde voor financiële middelen, enz. Beermann hoorde dus dat wij naar Nederland wilden en nam met ons contact op. Toen het duidelijk was dat wij naar Nederland zouden gaan, op 13 november, zei hij dat wij in het begin bij zijn schoonouders in Nijmegen terecht konden komen. Nederland had toen een vluchtelingenbeleid dat de vluchtelingen heel snel bij gezinnen werden geplaatst die bereid waren om hen in hun eigen huis op te nemen. Daar werd ook een vergoedingssysteem voor ontwikkeld. De mensen kregen een bepaald bedrag per dag. Dat was een buitengewoon humane benadering en het heeft ook zeer goed gefunctioneerd. Dat was ook mede de oorzaak dat 85-90% van de Hongaarse vluchtelingen zo buitengewoon goed zijn terechtgekomen in Nederland. Vanaf het eerste moment integreren en liefdevol opnemen, dat was de aanpak. Victor Beermann zei dus dat zijn familie ons kon ophalen als we eenmaal in Nederland waren en dan zagen we nog wel hoe het verder ging. In Nederland werden wij met alle andere vluchtelingen eerst ontvangen in Utrecht in de Juliana-hal. Het was een zeer gedenkwaardige ontvangst, de koningin zelf heeft de mensen welkom geheten. Ik heb haar niet gezien, maar haar stem wel via de luidspreker gehoord. Het was geweldig, toen zij haar toespraak beëindigde met de eerste regel van het Hongaarse volkslied in het Hongaars: 'Isten áldd meg a magyart!' Het was een zeer emotioneel moment. Het was geweldig. De koningin van Nederland sprak in het Hongaars de vluchtelingen aan. Het was fenomenaal. Wij gingen dan naar Ootmarsum, naar een vakantiehuis van de PTT, waar heel wat Hongaren werden ondergebracht. Daar werd iedereen door de AIVD gecheckt, je kreeg een pasje dat je ondervraagd en gecontroleerd was. En van daar heeft de familie Beermann

ons opgehaald en gingen we naar Nijmegen. Een paar dagen later zat ik al op het Canisius College.

Er waren toen natuurlijk duizenden vluchtelingen uit Hongarije naar Nederland gekomen.

Nou, uiteindelijk waren dat maar drieduizend. Met veel moeite. Drees² vond het al aan de hoge kant en met veel moeite heeft Klompé³ nog duizend bij kunnen praten in het kabinet. Tegenwoordig draaien we onze hand niet meer om voor dertig- of veertigduizend.

Wij zijn dus in Nijmegen bij de familie Beermann terechtgekomen, in een groot huis. Eigenlijk was dat de schoonfamilie van Beermann, de familie Butke. Meneer Butke was kolonel in het Nederlands leger en was dus getrouwd met de zus van Beermann. Mevrouw Beermann zorgde ervoor dat ik binnen drie dagen tot het Canisius College werd toegelaten als interne leerling. Ik werd dus door de paters Jezuïeten opgenomen als interne leerling, dat betekende dat ik er ook woonde. En daar heb ik ook het eindexamen gehaald. En Butke zorgde ervoor dat mijn moeder, mijn zus en haar kinderen door het leger in Ede geadopteerd waren. Zij hebben hierdoor in Ede een woning van het leger toegewezen gekregen, die werd ingericht, etc. Het gebeurde vrij snel, zodat in december, toen mijn zwager uit Hongarije vluchtte en naar Nederland kwam, hij al onmiddellijk naar die woning kon waar zijn vrouw en kinderen en ook zijn schoonmoeder zaten.

Kon u toen nog contact houden met uw vader?

Mijn vader zat toen in de gevangenis. Hij werd nog in februari 1957 in de ijzerwarenfabriek opgepakt, waar hij voorzitter was van de arbeidersraad en werd in de beruchte gevangenis in Márianosztra opgesloten, waar hij in de steengroeve moest werken. Nadat hij werd vrijgelaten hebben we pogingen gedaan om hem naar Nederland te halen. Hij werd persoonlijk uitgenodigd door de minister van buitenlandse zaken Luns,⁴ de Hongaarse autoriteiten wilden hem ook dolgraag weg hebben uit Hongarije, maar hij weigerde gewoon het land te verlaten. Hij zei, “ze willen mij kwijt, maar ik wil niet weg.” Ik weet nog, toen we de ene keer hem in 1969 in Sopron bezochten en samen naar het museum gingen, stonden we midden in de zaal en hij hoorde het verhaal van een of andere gids over de geschiedenis en hij begon zich op te winden en begon hardop te roepen: “Dat is de grofste

communistische leugen! Dat klopt niet wat u daar aan het vertellen bent!” Zo ging het dan. Hij kon het gewoon niet laten. Het zat diep in zijn genen. Hij had een Poolse moeder die super katholiek was. En dat was voor hem natuurlijk ook bepalend.

Even terug naar uw verhaal. U bent dus goed terechtgekomen in Nederland, eindexamen gedaan. Wist u toen al wat u wilde doen in het leven?

Door mijn familieachtergrond en de gebeurtenissen was ik zeer sterk politiek georiënteerd, in de klassiek conservatieve betekenis van het woord. Wel met een sociaal-progressieve inslag. Ik wilde van meet af aan in het publieke leven terechtkomen, ook toen al ik vanaf 1959 in Tilburg economie ging studeren, internationaal bestuursrecht. Na mijn studie in 1966 had ik de keus om hetzij bij de overheid, hetzij in het bedrijfsleven te gaan werken en ik heb heel bewust gekozen voor de overheid omdat ik de publieke zaak eigenlijk belangrijker vond. Ik had een beetje een afkeer van het neoliberale kapitalisme. In het redelijk progressieve Tilburgse studentenleven was dat ook de normale gang van zaken. Het was een bewuste keuze van mij dat ik of in de vakbeweging of bij de overheid ging werken, en niet in het bedrijfsleven. Ik ging bij het ministerie van economische zaken werken op de integratieafdeling en heb een paar studies gemaakt over het Warschaupact, bijvoorbeeld. Dat vonden ze belangrijk. Ik heb dat werk zeven jaar lang met heel veel plezier gedaan. Toen het spannender werd met de economie, toen zeiden ze: “Ja, Europa is belangrijk, maar onze eigen economie is ook belangrijk en we moeten vooral zorgen dat de Nederlandse industrie goed uit deze tijd komt.” Toen werd ik overgeplaatst naar de scheepsbouwafdeling waar ik later hoofd van werd. Daar had ik op een gegeven moment een conflict met mijn directeur. Hij verweet me dat ik niet snel genoeg was met een bestelling van een jacht bij een van de scheepswerven voor een vriend van hem, een privéverzoek dus. Ik had de opdracht 's morgens gekregen, in de middag kwam hij kijken of dat in orde was. Nou, wij kregen daar behoorlijke ruzie over. Ik moest werken aan een opdracht voor de minister, dat was mijn eerste taak en de bestelling van een jacht komt pas daarna. Nou, dan begon hij weer met ruziën en ik nam hierop onmiddellijk ontslag. Dat was in 1973. Het was een emotionele beslissing, maar wel begrijpelijk als je in je eer wordt aangetast. Ik vind het toch een van de *guidelines* [richtlijnen, red.] in je leven dat je naar je eer luistert.

Met koningin Beatrix in 1988

De volgende dag werd ik bij de directeur geroepen en werd mij een hogere baan aangeboden, ik kreeg dus een bevordering, maar dat heb ik niet geaccepteerd. Zo werkt het namelijk niet. Op mijn afscheidsfeest zei de directeur tegen mij: 'Je zal nog op het ministerie terugkomen als staatssecretaris.' Vele jaren later gebeurde het inderdaad, maar op dat moment zat ik zonder baan. En toen werd ik gebeld van de gemeente Den Haag of ik daar hoofd economische zaken wilde worden. Die baan heb ik aangenomen, later werd ik kabinetschef van de burgemeester, daarna vanaf 1983 burgemeester in Haaksbergen tot 1990, later werd ik staatssecretaris, raadslid, parlementslid en ook diplomaat in Boedapest.

Welke baan vond u het leukst?

Ik kan daar geen antwoord op geven. Ik vond ze allemaal leuk. Het ministerie voor economische zaken vond ik erg leuk, met de vergaderingen in Brussel en Luxemburg voor de Europese Kolen en Staalgemeenschap waar ik verantwoordelijk voor was, het schependepartement vond ik ook geweldig. De baan in Den Haag was ook zeer spannend. De uitplaatsing van de

rijksdiensten uit Den Haag stond ter discussie en ik heb het onderzoek geleid dat het tegendeel moest bewijzen. Ook het politiebeleid waar ik terecht was gekomen vond ik uitstekend en een heel belangrijke taak. De samenwerking tussen hoofdcommissaris en burgemeester vond ik ook een fantastisch mooie job. Als je zelf burgemeester bent, dan is het ook iets geweldigs, omdat je dan heel veel voor de mensen kunt doen. In zo een plaats als Haaksbergen met 24.000 inwoners kun je als burgemeester heel veel doen voor de mensen. Als burgemeester ben je niet slechts een bureaucraat, het is niet alleen maar een administratieve functie. Je kunt heel veel invloed hebben op het welzijn van de mensen. Het staatssecretariaat, dat hierop volgde tussen 1990 en 1994, dat was natuurlijk een eer van waarde. Mijn eerste portefeuille was natuurbeleid. Het was een geweldig plan voor dertig jaar, ik heb ervan genoten. Dan was ik vier jaar lid van de Tweede Kamer. En dan was ik vanaf 1998 zeven jaar in Boedapest diplomaat. Het waren fenomenale jaren. Dus ik vond alle banen die ik had leuk.

Had u contacten met de Hongaarse gemeenschap in Nederland?

Nee, daar heb ik geen deel van uitgemaakt. Toen ik op het Canisius College zat, werd Imre Nagy in Hongarije geëxecuteerd. Ik hoorde het van een medestudent op school. Toen heb ik gezworen dat ik niets met Hongarije en met de Hongaren te maken wilde hebben. Het was een keiharde beslissing. Een land dat een man opoffert om politieke redenen, een man die aan de goede kant stond, dat was voor mij onacceptabel. Een land dat dit doet is een gruwelijk land. Ik vond het onaanvaardbaar. En vanaf dat moment was ik bezig Hongarije, de Hongaarse gemeenschap in Nederland, iedereen achter mij te laten. Ik vond het zo gruwelijk, zo onaanvaardbaar, dat ik de sluis neergelaten heb. En dat duurde tot en met de uitspraak van Imre Pozsgay⁵ in januari 1989 dat de Hongaarse opstand in '56 een volksopstand is geweest, en geen contrarevolutie. Ik had tot dat moment een grote afstand bewaard tot Hongarije. Ik had wel goede contacten met bepaalde mensen. Budavári⁶ kende ik goed, hij is een vriend van mij geweest, mijn zwager zat in de katholieke beweging hier, en pater Matyasovics was een aardige pater. Ik kende wel individuen, ik ging ook met hen om, maar met de gemeenschap was ik op geweldig grote afstand. Het duurde dus tot de uitspraak van Pozsgay. Toen dacht ik, nu gaat het gebeuren. Nu ben ik weer betrokken bij Hongarije.

Dzsingisz Gábor in 2012 als regeringscommissaris van de Floriade in Venlo

Na zijn vrijlating gingen wij, mijn vrouw en ik elk jaar naar Hongarije voor een week om mijn vader te zien, de kleinkinderen aan hem voorstellen, met hem even te spreken. Even Sopron in en dan weer Sopron uit, terug naar Oostenrijk. Dat ging elk jaar zo, vanaf 1969 tot aan zijn dood in 1983. Elk jaar was ik gedoogd, want dat was niet meer wat de Hongaren met mij deden, met mijn gezin voor één week. Mijn vader woonde in Sopron in zijn eigen huis, dat hij moest terugkopen van de staat, omdat alles werd genationaliseerd.

Heeft u dus in Nederland geen contact gehad met Hongaarse organisaties als Mikes of Hungaria Club?

Nou, ik ben wel eens naar de Mikes geweest, Sándor Németh kende ik vrij goed. Hij heeft mij Engels geleerd toen ik op de middelbare school zat. Hij was toen in Nijmegen docent en ik kwam bij hem een keer per week voor een les Engels. Hij was een geweldige man. Zijn broer, Gábor Németh werd later student in Tilburg, net als ik. Dus ik kende de Mikes wel, ik waardeerde ook het werk, maar ik had geen permanent contact met de mensen. Met Hongaarse Jezuiten ging ik wel regelmatig om, die hebben mijn voorkeur.

Was de emigratie blootgesteld aan de invloed van communistische propaganda uit Hongarije?

Mikes heeft mij een keer afgevaardigd naar een bijeenkomst in de vereniging van Hongaarse studenten in exil, de vereniging MEFESZ⁷ in Geneve en daar hebben ze mij gekozen in het bestuur. Een jaar later in 1966 werd ik voorzitter. De Amerikanen weigerden hun financiële ondersteuning omdat ze vonden dat MEFESZ toenadering zocht tot de Hongaarse staat, wat vroeger de Amerikanen juist geïnitieerd hebben. De Amerikanen wilden daarom een tegenvereniging oprichten, een zeer conservatieve Hongaarse studentenvereniging. MEFESZ was in hun ogen veel te toegeeflijk voor de Hongaarse staat. Ja, wij nodigden professoren uit Hongarije uit, wij ontwikkelden een beursbeleid zodat Hongaarse studenten naar Nederland konden komen. Daar zaten natuurlijk ook communisten tussen, maar ook de ogen van een communist konden worden geopend in de westerse wereld, ze konden zien wat democratie betekende, hoe je in harmonie met anderen kunt leven. Wij hadden een goed programma, in samenwerking met universiteiten in West-Europa. Ze kwamen naar Duitsland, Frankrijk, Zwitserland

om te studeren. De Amerikanen vonden het aan het begin leuk, maar ik denk dat ze een beetje teleurgesteld waren omdat ze niet iedereen in hun organisatie konden binnenhalen. Wij hebben de studenten redelijk afgeschermd en wij vonden dat ze geen Amerikaanse agenten moesten worden. Er ontstonden dus conflicten, subsidie werd stopgezet. Wij hadden geen geld, het brood van de communisten wilden wij niet, dus wij dachten, we heffen de vereniging op. Ik vond dat je niet kon laveren tussen de waarheid en de onwaarheid.

Hoe werd tegen de Hongaarse opstand in Nederland gekeken?

De Nederlanders waren altijd zeer positief over de Hongaarse opstand. Herdenkingen werden altijd ondersteund. Er werd een parallel getrokken tussen de Sovjetbezetting van Hongarije en de Duitse bezetting van Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog, maar een extra element was de zaak tegen kardinaal Mindszenty.⁸ Dat heeft in Nederland in katholieke kringen een geweldige weerklank gevonden. En dat was ook in 1956 een belangrijk onderwerp in de Nederlandse katholieke gemeenschap: wat de kardinaal allemaal werd aangedaan, hoe de communisten met hem omgingen. Een kerkvorst, die door de communistische politie gearresteerd, gemarteld, later veroordeeld en gevangengezet werd, dat stuitte de mensen in Nederland in die tijd zeer tegen de borst. Toen was de katholieke gemeenschap in Nederland politiek en maatschappelijk nog een sterke groep. Ook op het gebied van de sport leefde Nederland mee. De politieke situatie was de reden voor Nederland, naast Zwitserland en Spanje, om de Olympische Spelen in Melbourne te boycotteren. Dat was naar de Hongaren toe een geweldig gebaar van medegevoel en solidariteit. En zoals de Hongaren zich hebben ontwikkeld in Nederland, dat was ook zeer positief. Je hoorde geen nare dingen over Hongaarse vluchtelingen. Ze pasten zich goed aan in de samenleving. We kunnen zeker spreken van een geslaagde integratie.

Heeft uw geloof een rol gespeeld in uw politieke carrière?

Ja zeker. Ik was medeschrijver van het programma van de CDA. Ik was ook redacteur van een van de bladen van de CDA.

Heeft u met de kinderactie na de Tweede Wereldoorlog te maken gehad?

Nee. Maar een aangenomen zoon van Steenkamp,⁹ de oprichter van de CDA was een Hongaarse jongen die met die trein naar Nederland gekomen was. Gyula Szovány heette hij. Ik studeerde met hem in Tilburg, wij zaten in hetzelfde dispuut. Hij was een weesjongen, had geen ouders meer. Hij had de Hongaarse taal vergeten. Toen hij naar Nederland kwam, was hij nog een kleine jongen van 4-5 jaar. Hij was als laatste toegevoegd aan de groep kinderen, als 181ste. Zijn moeder was toen net overleden aan longkanker en de organisatoren vonden dat hij maar mee moest met de trein naar Nederland. Gyula is dan bij de familie Steenkamp terechtgekomen en later geadopteerd.

Wij beleven tegenwoordig heel spannende tijden. Het economische zwaartepunt van de wereld is aan het verschuiven. Europa en Amerika verliezen aan kracht. Wij hebben een milieucrisis, een migratiecrisis, een ideologisch conflict. Wij hebben te maken met radicale islam en terrorisme. Wat is uw toekomstvisie?

Eerst, welke kant het zou móeten opgaan. Het meest brandende probleem vind ik de toenemende kloof tussen arm en rijk. Wij zouden echt een stap opzij moeten doen van (het) neoliberal kapitaalisme. Er zou een internationale organisatie moeten komen die deze ontwikkeling gaat beteugelen. De manier waarop het kapitaal mensen uitbuit is gewoon ontolereerbaar. Soros heeft bijvoorbeeld een heel goed boek hierover geschreven. Hij voelt ook de noodzaak van deze stap. Als er geen internationale organisatie komt om het kapitaal te beteugelen dan gaan arm en rijk verder uit elkaar groeien, neemt de ellende in de wereld verder toe en dan gaat het op een bepaald moment ontploffen. Er komt eens een dramatisch moment van catharsis. Daarom is mijn eerste punt: probeer de eenheid te bewaren en de boel niet te veel uit elkaar te laten groeien. Het kan, als je niet je eigen belang centraal stelt, maar nadenkt voor de samenleving. Ik ben geen socialist, absoluut niet, maar de beginselen van gelijkheid dat zijn ook christelijke beginselen. Maar ja, die kant gaat de wereld niet op. Mijn tweede punt is de milieucrisis. Ik geloof niet dat de grote internationale conferenties dit probleem kunnen oplossen. Ik denk dat het bij de kleinere gemeenschappen moet beginnen, het moet beginnen in een bewustwordingsproces in een dorp of stad. Het moet laag beginnen en er zijn tekenen dat het ook gebeurt. Het watertekort in de wereld is schrikbarend. In dertig jaar tijd worden er

oorlogen gevoerd voor het water. Of wat er in het Amazonegebied gebeurt, in de schatkamer van de biodiversiteit van de wereld, is vreselijk. Er wordt er alleen maar omgehakt. Dat soort dingen moet je echt aanpakken. Dat is helaas ook iets dat de verkeerde kant opgaat. Teleurstellend. En dan het vluchtelingenvraagstuk, mijn derde punt. Het is een kakofonie van mensen die met elkaar praten, maar elkaar niet verstaan. Het is fantastisch dat we een verdrag van Geneve hebben, dat we een vluchtelingenverdrag hebben. Maar de hele migratieproblematiek in een vluchtelingenvraagstuk stoppen is belachelijk. En dat is ook de ondermijning van draagvlak voor vluchtelingenbeleid. Want allerlei mensen die hun land alleen maar verlaten vanwege misère in dat land, in een ander land in een ander cultuur terechtkomen, maar deze niet willen accepteren, dat is een dramatische ontwikkeling voor de betrokken personen en ook voor de cultuur. En dat is in volle gang! De verloedering en de verruwing van de samenleving dat is het resultaat van actie en reactie, actie en reactie. Nederland is er, jammer genoeg, een heel goed voorbeeld van. Hoe Nederland ten onder gaat. Een vluchteling is een vluchteling. Die help je die sta je bij. Maar een migrant is of welkom, als ze hem willen hebben, of niet welkom. En die scheiding moet je inbrengen in het hoofd van de mensen. Soms komt, geheel onverwacht, een omslag. Zoals bij voorbeeld de uitspraak van Pozsgay over '56. En de Berlijnse muur bestaat niet meer. Dat is mijn ijdele hoop dat er opeens zo een omslag ontstaat. Kijk, als er een geweldige bankcrisis komt, en die zal komen, geloof mij maar, en het geld is niets meer waard, dan is het neoliberale kapitalisme ten dode opgeschreven. Dan moet er iets anders bedacht worden. Ruilmiddelen, *bitcoin*, ik weet het niet. Maar als econoom kan ik je dat zeggen, er komt een geweldige bankcrisis, dat is onafwendbaar. Soms overkomt het je.

Dit interview wordt niet alleen door neerlandici gelezen, maar ook door studenten. Hebt u een boodschap aan de jonge generatie?

Toen ik in Hongarije was, ik zat zeven jaar op de ambassade, werd mij ooit de vraag gesteld wat ik hier zou doen als ik het voor één dag voor het zeggen had. Wat zou ik als eerste willen realiseren? Ik antwoordde dat ik vier jaar lang tienduizend Hongaarse studenten zou onderbrengen aan allerlei westerse universiteiten, aan Parijs, Oxford, Cambridge enz. en ze een beurs zou geven voor drie, vier jaar achter elkaar. Ze moeten dan het een en ander in zich opnemen, inademen en niet opgesloten blijven in hun eigen bubbel. En dan denk ik dat het land zich tot een Eldorado zou kunnen

ontwikkelen. Want als je al die bruisende ideeën vruchtbaar gaat maken, dan ontstaat een veelzijdige bevolking. Dan komt het land tot een geweldige bloei.

Noten

- ¹ Victor Antonius Maria (Vic) Beermann (1915–2000) studeerde in Nijmegen en werd later docent aan de RHBS (Rijks Hogere Burger School) in Zaltbommel ca. 1940–1942. In de oorlog was hij een belangrijke verzetsman die ook meewerkte aan het illegale tijdschrift CHRISTOFOOR. Na de oorlog werd hij secretaris van de Nederlandse Coörd-commissie voor culturelere Betrekkingen met Duitsland en vertegenwoordiger van de hoge commissaris voor de vluchtelingen van de VN in Oostenrijk in november 1951 en vertegenwoordiger in Griekenland.
- ² Willem Drees (1886–1988) (SDAP) was tussen 1948 en 1958 minister-president van Nederland.
- ³ Margaretha Albertina Maria (Marga) Klompé (1912–1986) was namens de Katholieke Volkspartij (KVP) in 1956 de eerste vrouwelijke minister (Maatschappelijk Werk) van Nederland.
- ⁴ Joseph Luns (1911–2002) Nederlandse politicus en diplomaat. Tussen 1956 en 1960 was hij minister van buitenlandse zaken. Van 1971 tot 1984 was hij secretaris-generaal van de NAVO.
- ⁵ Imre Pozsgay (1933–2016) Hongaarse politicus, lid van de communistische staatspartij, de MSZMP (Magyar Szocialista Munkáspárt = Hongaarse Socialistische Arbeiderspartij) tussen 1976–1982 minister voor cultuur, tussen 1988 en 1990 staatsminister. Hij was een radicale reformcommunist, hij noemde de revolutie van 1956 als eerste in de communistische leiding een 'volksopstand' en zette hiermee de eerste stap in de richting van de omwenteling.
- ⁶ Gábor Budavári vluchtte in 1956 naar Nederland. Hij was erg actief in de Hongaarse gemeenschap in Nederland.
- ⁷ MEFESZ (Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetsége) was de Landelijke Vereniging van Hongaarse Studenten die enkele dagen voor de opstand van 1956 in Szeged ontstond en een belangrijke rol tijdens de revolutie in de oktoberdagen heeft gespeeld. Tijdens de opstand sloten zich studenten uit Boedapest, Miskolc, Pécs en Sopron bij de beweging aan. Na het neerslaan van de opstand werden de bestuurders, leden en sympathisanten vervolgd en vaak tot een jarenlange gevangenisstraf veroordeeld. Gevluchte studenten zetten het werk in het buitenland voort.
- ⁸ József Mindszenty (1893–1975) was een Hongaarse kardinaal van de Rooms-Katholieke Kerk. Hij werd in 1948 door de communistische politie gearresteerd en gevangengezet. Hij werd in een showproces tot levenslang veroordeeld. Tijdens de opstand van 1956 werd hij bevrijd, later vluchtte hij naar de Amerikaanse ambassade. Pas in 1971 verliet hij Hongarije. Hij overleed in ballingschap in Wenen in 1975.
- ⁹ Piet Steenkamp (1925–2016) was een Nederlandse politicus en hoogleraar. Hij wordt als de geestelijke vader van de CDA (Christen-Democratisch Appél) beschouwd.